

KÜLMISSZIÓ.

Evangélikus hittérítési folyóirat.

Megjelenik minden negyedévben egyszer.

Felelős szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 1 korona.

Egyes szám ára 30 fillér

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Emeld fel köröskörül a te szemeidet: . . . Akkor meglátod és világos lészesz, elálmélkodik ugyan, de kiterjed a te szíved; mivelhogy hozzád fordult a tengernek sokasága, hozzád gyülekezett a Pogányoknak erejek. A tevéknek sokasága elborít tégedet, Midiánnak és Efanák tevéinek fiai mindnyájan Sébából eljönnek, aranyat és tömjént hoznak és az Urnak dicsőretit hirdetik. Ézsajás LX, 4a. 5--6.

Egyházi misszió.

Drezdában minden év szeptember havának elején »Kirchliche Septemberfeier« címen, nagyszerű egyházi gyűléseket és ünnepélyeket tartanak, melyeken a lutheránus egyház legfontosabb ügyei és kérdései képezik a tanácskozás tárgyát. Az idei ünnep második napját a szászországi misszió-konferencia ülése vette igénybe, melyen a polemikája után híres dr. *Tschackert* göttingeni tanár igen érdekes, tanulságos és igaz előadást tartott »az egyházi misszió szükségességéről különös tekintettel az u. n. közösségi emberekre (Gemeinschaftsleute)«.

Mivel a közösségi (alianc) emberek a misszió-ügyet nálunk is ki akarnák venni az egyház kezéből, hogy saját céljaikra felhasználják s mivel a dunántúli kerület lelkészi értekezletén, az általam betérjesztett indítvány tárgyalásánál, (valószínűleg a bási misszió érdekében, mely pedig a hitvallást s »egyházat« szintén negligálja) egy nagy tekintélyű s a misszió ügyét nagyon is szíven viselő esperes is odanyilatkozott, hogy a misszió »szabad működés

a szeretet alapján», tehát ha jól értettem, nézete szerint sem az egyház teendője (legalább nem kizárólag): azért ide iktatom *Tschackert* tételeit hű fordításban, melyekből kiki beláthatja, hogy a misszió igenis az egyház kötelessége s hogy ennél fogva *hitvallási alapon álló keresztény csak egyházi missziót pártolhat*.

Tschackert tételei a következők:

»1. A kereszténység, mint a tökéletes megváltó vallás (Erlösungsreligion), lényege szerint misszióvallás. A missziói tevékenység alanya a kereszténység, mint a hívők összgyülekezete.

2. Mivel a keresztény összgyülekezet, történelmi fejlődése szerint, ma szervezett egyházak alakjában létezik, azért azoknak közre kell működni a missziói kötelesség reájok eső részének teljesítésén. Ez feltétlenül lehetséges, mivel Isten az egyházakban ébreszti a missziói ösztönt (die Triebkraft der Mission) s az egyházak rendelkeznek a misszió kiviteléhez szükséges szellemi eszközökkel. Missziói tevékenységük tárgya az egész nem-keresztény világ, célja pedig, hogy az eddig nem-keresztény világban **önálló egyházakat** létesítsen, avégett, hogy lassanként az összes nem keresztény népek beleillesztessenek Isten országába. Az egyházi missziói munkából nagy áldás száll vissza a hazai egyházakra.

3. Ha az egyes részegyházak, tehát Németországon az egyes országos egyházak missziói kötelességüket teljesítik, akkor az egyházak összes tagjai u. m. a gyülekezetek, lelkészi hivatalok, egyházi hatóságok, zsinatok és a theológiai fakultások is kötelesek missziói feladatukat teljesíteni.

4. Azon technikai kérdés, vajlon a misszió, mint eddig többnyire történt, szabad társulatok s egyletek által vagy kivállóan egyházilag szervezett intézkedésekkel üzessék-e mellékes s ugy óldandó meg, ahogy Isten akarja. Elméletileg az egyházilag szervezett missziói üzem (Betrieb) a helyes; ahol azonban Isten végzése szerint áldásos misszióegyletek vannak, melyek *az egyház missziói kötelességét részükről teljesítik*, azokat lelkiismeretesen kell támogatni, s a missziói üzem (Betrieb) további fejlődése a jövőre bizandó.

5. A tisztán szubjectiv természetü missziói vállalatokat azonban, melyeknek nincs egyházi jellegük, aránylag *egészségteleneknek* kell tekintenünk. Azon közösségi mozgalomból kifolyólag, mely nálunk az evangelizációi mozgalomból keletkezett s mely

lényegileg subjectiv jellegű, az egyházi missziót nagy *veszély* fenyegeti.

6. Mivel a közösségi szükséglet kielégítésére az egyházköz-
ségekben belül is elég tér és alkalom nyílik, azért a közösségi
mozgalomnak nem volna szabad az egyházzal szemben közönyös
vagy épen ellenséges állásra helyezkedni, hanem a közösségi
embereknek valamennyi gyülekezetben a lelkészi hivatal, mint a
gyülekezet körén belül lévő egyik koncentrikus kör köré kellene
csoportosulniok, hogy a szent szeretet s ezáltal a missziói szellem
ápolásával az egész gyülekezet felhevítésén közreműködjenek.

7. Nincs tehát ok, hogy a közösségi emberek az egyházi
missziónál felmondják a szolgálatot vagy épen ellene dolgozzanak;
de megfordítva az egyházi missziói vállalatoknak sincs okuk rá,
hogy a közösségi emberek hangulata miatt munkájukat megvál-
toztassák.«

Az értekezést követő eszmecsere eredményét az elnök a
következőképen összegezte: »Ragaskodunk az egyházi misszióhoz
s egyházi alapon szervezett egyesületeinkhez s nem engedjük ma-
gunkat bevonni a szubjektív irányu körökbe; másrészt azonban el
akarjuk tanulni a közösségi emberektől azt, amivel ők bírnak s
ami nekünk még hiányzik«.

Azt hiszem, hogy ezen határozathoz mi is hozzájárulhatunk
és pedig nemcsak a kül-, de a *belmisszió* terén is. *A misszió az*
egyház kötelessége és joga s történjék bár misszióegyletek segítségé-
vel vagy egyházilag szervezeten: mindenképen csak az egyház
hitvallása alapján s azon célból történhetik, hogy a nem-keresz-
tény népek között ugyanolyan hitvallású egyházat létesítsen.

Azért szükséges, hogy hazai ágostai hitv. evangélikus egy-
házunk *mindennemű* missziói tevékenysége szintén *egyházi mederben*
folyjon. Nem csatlakozhatunk tehát péld. a *belmisszió* terén a
hazai közösségi (alianc) emberek által tervezett u. n. országos
evangéliumi belmissziói egyesülethez, hanem ha kell belmisszió,
amint hogy kell, az csak egyházunkon belül szervezhető. S azért
kell örvendenünk felette, hogy *külmissziói* tevékenységünkben
Isten végtelen irgalmából a Lipcsei Misszióhoz csatlakoztunk, mely
bár szintén csak egylet, mégis *egyházunk* missziói kötelességét tel-
jesíti s oly szervezettel bír, hogy bármikor, megrázkódtatás nélkül
teljesen beilleszthető az egyház keretébe. Oly iskolába járunk

tehát, — mivel még tanulók vagyunk a misszió terén — ahol helyesen megtanulhatjuk, hogyan kell majd berendezkednünk, ha kinöve az iskolából, itthon önálló missziót létesítünk. S nálunk sincs ok reá, hogy az egyházunkban lévő közösségi emberek idegenkedjenek az *egyházi missziótól* vagy éppen ellenezzék azt. Hisz ez bizalmatlanság vagy hűtlenség volna egyházunkkal szemben. Mi ezek hangulata miatt soha sem fogjuk megtagadni a misszió érdekében folyó működésünkben egyházunk érdekét.

Ágfalva.

Scholtz Ödön.

Missziói módszerek az apostoli korban.

Irta: **Dr. Zahn Theodor** erlangenai theologiai tanár.

Fordította: **Wagner Ádám** lelkész.

(Folytatás.)

A misszionáriusok, kiknek tevékenységét eleddig leírni törekedtem zsidó-keresztények voltak; részint igazi izraeliták, kikben nem volt álnokság, részint valódi zsidók sok olyan egyáltalában nem örvendetes tulajdonsággal, mely még ma is jellemzi azt a zsidót, a ki az evangélium megújító ereje elől elzárkózik vagy nem szenteli teljesen magát annak. De zsidó volt az is, ki dicsekvés nélkül mondhatta el magáról, hogy többet fáradozott és teremtett, mint korának akármelyik más misszionáriusa. (I. Kor. XV. 10.). Már maga ez a tény, — a mely egyébként abból a torzképből is kitűnik, melyet a judaisztikus gyűlölség Pál apostolról festett, — ösztönözhetne Pál missziói tevékenységének oly szempontból való megvizsgálására, vajjon megközelítette-e a Jézus felállította eszményt s ha igen mennyire? Ehez járul, hogy csak az ő missziói tevékenységéről, de nem egyszersmind az idősebb apostolokéről is van kielégítő ismeretünk arra, hogy annak módszerét csak némileg is megismerjük. A többi apostol útja homályban vész el, melyet igen kevés fénypont s ennél fogva a monda csalóka világossága csak hiányosan világít meg. Oly férfiakról is, kik időnként Pál oldalán működtek mint Barnabás, Márk, Sylvanus és mások, — csak annyiban van megbízható ismeretünk, a mennyiben vele összeköttetésben maradtak. A következő kor egyháza, melynek az evangéliumok mellett főképp Pál levelei szolgáltak az épülés főforrásául röviden „apostol«-nak szokta nevezni. Ő mindenek előtt az által lett „misszionárius“-sá, hogy benne galambszelidség és kigyóokosság egyseges tevékenységbe olvadt össze.

Pál életében valóban nem hiányzik a természetfölötti elem közvetlen megnyilatkozása és a feltétlen engedelmesség a benne így felébresztett ösztönzés iránt. Az élmény, mely őt kereszténynyé és misszionáriussá tette ép oly hatalmas és tartós hatású volt, mint az idősebb apostoloknál a Jézussal való több évi érintkezés. Közvetlenül megtérése után minden további meggondolás és előre megfontolt terv nélkül épen ott tett bizonyosságot új hitéről, a hová egészen más szándék vezette: a damaszkusi zsinagógában.¹⁸⁾ A mikor 3 évvel később Jeruzsálembe visszatért épen multjánál fogva érezte magát egész különösen hivatva arra, hogy hitsorsosainak ott prédikáljon és ezt meg is kezdte. A tapasztalt ellentétlenség és az abból származó veszedelem nem tarthatta vissza. Egy látás a templomban figyelmét Jeruzsálemlről a távoli pogány országokra irányította.¹⁹⁾ Az idő megjelölések igen valószínűvé teszik, hogy nem egyedül Barnabás felhívása készítette évekkkel később tarsusi csendéletéből való kilépésre, hanem ehhez még egy 14 évvel később is élénk színekkel festet „látás“ is elhatározólag hozzájárult.²⁰⁾ A midőn Barnabással az u. n. apostoli conventre Jeruzsálembe ment, nem környezetének felszólítása, hanem egy „kijelentés“ oszlatta el ezen félreértésnek kitett lépés fölötti aggodalmait. Ugy a saját, mint a kísérijének belsejében meg-meg szólaló prófétai hangok újra akadályozták II. missziói útja alkalmával a megkezdett vándorut folytatásában. Európára egy troaszi álomlátás hívta fel figyelmét. Ugyancsak egy „éjjeli látás“ tartotta őt később Korinthusban, tovább hogy sem saját megítélése alapján jónak látta volna. A prófétai szövegeket, melyek utolsó jeruzsálemi útja alkalmával fogságot és szenvedéseket helyeztek kilátásba nem vetette meg, de nem is tudott bennük oly isteni intést felismerni, mely szándékától való elállásra akarta volna bírni. A midőn azután eme prófétai jóslatok Jeruzsálemben beteljesedtek, egy álomlátás biztosította róla, hogy ennek dacára helyesen vezette őt a saját ösztöne, mely szerint Rómában fog tanúságot tenni a Jézus Krisztusról. És a mikor római tengeri útja alkalmával a hajósok fejüket is, szívüket is elvesztették, ő egy éjjeli angyal-jelenésre támaszkodva szilárdon meg volt győződve arról, hogy vele utitársai is szerencsésen érik el utjuk célját. A cselekedetek könyvének elbeszélései, de meg magának Pálnak szavai szerint is egész missziói életét látások és jelenések, jelek és csodák szőtték keresztül. De nemcsak ily rendkívüli eseményekben, hanem még előre nem látott, alsóbbrendű közbeeső eseményekben is Isten ujmutatását

¹⁸⁾ Csel. IX. 19—22, XXVI. 20.—II. Kor. XI. 32-ben sem felemlítve Damaskus, ha az ottani élmények nem állottak volna összefüggésben Pál hivatásával, mert a hivatásával járó szenvedésekről van ott szó a 23. versből fogva. Arabiától (Gal I. 17.) azonban eltekinthetünk.

¹⁹⁾ Csel 22. 17—21; 9. 26—29; 26. 20; Róm. 15. 19.

²⁰⁾ II. Kor. 12. 1—5. verset, mint fentebb már jeleztem chronologiai okokból Csel. 11. 25. vsével kombinálom. Következőkben Gal. 2. 1. vséhez tartom magam, melylyel nagyon összeegyeztethetőnek találom Csel. 15. 2. vsét.

látta, melylyel szemben saját terveihez ragaszkodni meg nem engedett „*testi*”²¹⁾ dac volt előtte. Nem akart a maga értelme szerint bölcs lenni, hanem csodahívó gyermekként vezettette magát az életben. De mind a mellett azt látjuk, hogy hivatását oly nagyszerű tervszerűséggel, eszköznek és célnak oly messzeterjedő megfontolásával és oly határozottan megállapított módszerrel teljesítette, hogy lehetetlen épen ebben fel nem ismernünk nagy sikereinek lényeges okait.

Némely, magától kimondott s állandóan alkalmazott alapelvet már azon első missziói útja alkalmával is látjuk követni, melyet Barnabással együtt tett meg. Ezeket kezdettől fogva felállította s egyáltalában mindjárt mint kész ember lépett fel. Hisz volt ideje a készülésre. Nem kevesebb, mit 6 évet töltött megtérése után Tarsusban, mielőtt Barnabás felkereste és az antiochiai tevékenykedés körébe vonta; de még ezután is szép időt töltött Antiochiában mint tanító, míg misszionariusként Cyprusba és Kis-Ázsiába ment. Különösen a tarsusi éveket nem tekinthetjük másnak mint előkészületi időnek. Ha Pál fel is használta akkor a kínálkozó alkalmakat, hogy másoknak az ő hitéről beszéljen, említésre méltó missziói tevékenységet még sem fejtett ki. Szülővárosában maradt, noha kezdettől fogva nagy cél elérésére volt hivatva. Bizonyynal a határozott utasításra várt, melyet a templomi szózat: „én tégedet messze küldelek a pogányok közé” kilátásba helyezett. Nem érezte szükségét, hogy magát tanitassa, de annak szükségét, hogy tanuljon bizonyára érezte. Mint hivatásos tudós bizonyára tumulmányainak élt abban az időben. Az új világot, melyet a Jézusban való hit tárt föl előtte, átkellett vizsgálnia azon eszközökkel, a melyek használatát Gamáriel lábainál tanulta. Az újat a régi-vel kellett elemeznie s a mennyire lehetett felolvasztania. Ha már akkor arról győződött meg, hogy ne Paläsztna, hanem a pogányvilág legyen munkamezeje, úgy azon sem lehet kételkedni, hogy ezen különös hivatásra előkészült. A Jeruzsalembe nyert rabbinisztikus kiképzés héber színezetű volt, a művelt pogányvilág nyelve s képzettsége azonban tulnyomólag görög. Az ó-szövetség görög fordításának pontos ismerete, melyről Pál levelei bizonyoságot tesznek, a görög irodalom és népbölcsészet ismeretének nyomai, melyekre ugyancsak itt akadunk legtermészetesebben oly tanulmányokból magyarázhatók, melyekkel Pál ama tarsusi csendes évek alatt foglalkozott. Bizonyára arról is gondolkozott, mely uton s mi féle eszközökkel lehetne legjobban az evangéliumot minden népekkel megismertetni.

Legelső szabály, melyet Pál kezdettől fogva követett, az volt, hogy mindenütt, hol zsidó gyülekezetre akadt, első sorban is a zsinagógában lépett fel, mint vándor rabbi s az alkalmat, mely neki mint ilyennek kínálkozott, arra használta fel, hogy a szombati istentiszte-

²¹⁾ II. Kor. 1, 15—17. veseivel v. ö. I. Kor. 16, 5—8 vseit; vagy II. Kor. 2,5—11. veseivel I. Kor. 5, 3—8 vseit.

letben a paraschák és haphtorák felolvasásánál prédikált. A következmény, mely hol előbb hol utóbb mutatkozott, abból állott, hogy némely zsidónak s azon pogányoknak, kik a zsinagógai istentiszteletben részt vettek, tetszett, de azután keresztény prédikációjával a zsinagógát elhagyni és a zsidógyülekezet mellett pogányokból alakuló gyülekezetet alapítani kényszerült. Sokszor gyanusoknak tartották a cselekedetek könyvének elbeszéléseit, melyek ezen processzust oly gyakori ismétlődéssel szemléltetik. Összeegyeztethetlennék tartották Pál jelzett eljárását a pogány misszióhoz való viszonyának tiszta tudatával. — Pál minden esetre abban látja megtérésének és meghívásának különös célját, hogy az evangéliumot a pogányoknak prédikálja, a miben tényleg rejlett is apostoli működésének megkülönböztető lényege.²²⁾ De pogány apostoli feladatát még is csak úgy tekinti, mint általános apostoli hivatásának különös ágát, mely mellett még egy másik is van.²³⁾ A hol szükséges ott az apostoli hivatást, melyet sok mással együtt ő is elnyert, oly általánosságban is képes festeni, hogy ép oly jól illik a tizenkettőre; de meg a pogányok közt kifejtett minden tevékenységének végcéljaként Izrael megtérése lebeg szeme előtt. A hol arról szól, miről mond le lélekmentési hivatásának érdekében, ott első sorban a zsidókról szól, kiknek mint zsidó mutatkozik, hogy zsidót nyerjen meg, és csak azután a törvény nélküli pogányokról, kikkel szemben a törvényszerű zsidóságnak reá nézve is természetes életmódjáról mond le, hogy pogányokat nyerjen meg. (I. Kor. IX. 19—21.) Tekintve Izrael vallástörténeti elsőbbségéről oly sokszor kifejezett meggyőződését és népe fiainak megtérése utáni erős vágyódását, szinte megfoghatatlan volna, ha meg sem kísérelte volna, hogy a zsidó gyülekezetet, bárhol akadt is reá megnyerje az evangéliumnak, ha ezzel még nem jött volt közelebbi érintkezésbe. A vallástörténelem Pál szerint mint szent kötelességet tüntette fel, hogy az evangélium mindenütt első sorban a zsidóságnak hirdettessék. És ezen kötelesség teljesítésében mi akadályozta volna? Semmi esetre sem valamely idegenkedés népe iránt, mert szerette mélyen elgyökeredzett hibáinak minden ismerete és szomorú tapasztalása mellett is; még az a tény sem, hogy az anyaország zsidónépének többsége, élén felsőbbségével a Krisztust elvetette és az idősebb apostolok tanuságtételét állandóan visszautasította. Ebben Pál isteni végzetet látott ugyan, — és ezen meggyőződését a saját, mindenütt tett tapasztalatai csak erősítették, — de mégsem volt ez oly végzet, mely sok egyes zsidónak, — a milyen

²²⁾ Gal. 1, 16; Rom. 15. 15—18; Ef. 3, 1—12; Kol. 1,24—27; I. Tim. 2. 7.

²³⁾ Rom. 11. 13. s kövk. Ellenben Róm. 1. 5. vsében nem csak magáról szól Pál, — ép oly kevéssé mint másutt, hol a többes számú önjelzést használja, hanem mindennemű szűkebb körre vonatkozó utalás hiányában jelzi mindazokat, kik vele együtt kegyelmet és apostoli méltóságot nyertek; tehát mint már Krysostomus vette, a 12 apostolt. És ennek megfelelően az egész, sok népre oszló emberiséget úgy az ő, mint a többi apostol közös munkaterének mondja, v. ö. Máté 28, 19; Csel. 1. 8.

Ő is volt — megtérését gátolta és a zsidók körében a misszionálás kötelességét megszüntette, avagy a siker reményét e téren ugy a diaszporában, mint az anyaországban eleve kizárta volna. A saját megtérésének módjában és körülményeiben sem volt semmi olyas, a mi „a priori“ a kizárólagos pogány misszióra kötelezte volna.²⁴⁾ Az Ananiáshoz intézett szavak megemlékeztek ugyan a pogányokról és királyokról, de Izrael fiairól is, kikhez Pálnak el kell vinnie a Jézus nevét és még 3 évvel későbbben a templomi látomás alkalmával is csak arról értesül, hogy hosszabb jeruzsálemi tartózkodás helyett a pogány népekhez fog elküldetni. Ott mindenütt azonban zsidók is laktak, kiket előbb reá kellett venni azon elhatározásra, vajon messiásuk mellett vagy ellen foglalnak-e állást. Még az a megegyezés, a melyet Pál és Barnabás az apostoli convent alkalmával az idősebb apostolokkal kötött, és a melynek értelmében az előbbiek a pogányok, az utóbbiak a zsidók körében hivatvák működni (Gal. II. 7—10.) sem akadályozta meg, hogy mindenütt és mindenek előtt ezekhez forduljanak. Mert hisz ez nem valamely isteni megbizásra való hivatkozás alapján történt, — mely megbizás kezdettől fogva így osztotta volna fel a működési tért, — hanem azon közismeretes és bevégzett tény alapján, hogy Isten Pétert főleg a körülméltéknél, Pált meg főleg a pogányoknál áldotta meg sikerrel. De ezután minden ennek a ténynek megfelelően történt. A mint Péter nem tekintette utját Cornéliushoz hivatása körének átlépéseként avagy nem kötelezte magát a jövőre nézve, hogy a pogányokat, kikkel életsora összehozza, közömbösen mellőzi, ép ugy nem kötelezte magát Pál sem, hogy ezután a szórvány zsinagógáit kerüli. Nem lehetett a megegyezés értelme az sem, hogy egy és ugyanazon helyen, pl. városokban, mint Efezus, Korinthus, az idősebb apostolok a zsidóknak, Pál pedig a pogányoknak prédikáljon. Eltekintve attól, hogy nem is jártak el így, ez által alaposan elhibázták volna a megegyezés célját, mely épen abban volt, hogy elkerüljék a zavart, a milyent a paläsztinai misszionáriusok az antiochiai gyülekezetben okoztak. A szó legteljesebb értelmében mindegyiknek a maga útján kellett haladnia, nem pedig a más köreit zavarnia. Nem a külső együttműködés, hanem a hitbeli egységnek tudata és a szeretetnek tettben való nyilvánítása adja meg az egyház egységét és a misszió sikeres tova terjedését. Ennélfogva a munka felosztásnak csak úgy volt igazi értelme, ha a munkamező valóságos elkülönítését jelentette, ha lényegileg és statisztikailag vették. De evvel ideiglenes volta is adva volt. A mint Pál azon reményben üzött missziót, hogy még megéri ennek áldásos visszahatását Izraelre, ugy az idősebb apostolok sem feledkeztek meg arról, hogy mesterük az egész emberiséget jelölte ki működési terükül. És ütött az óra, a midőn legjelesebbjeik, kik még életben voltak, örökre át lépték a szent föld határait.

²⁴⁾ Csel. 9, 15; 22, 15 s 21; 26, 16, 17 s 20. A jeruzsálemi rövid predikáció reá nézve fontos maradt. Róm. 15. 19.

De Pál igen abstract gondolkodó, az az korlátolt fő és ügyetlen misszionárius lett volna, ha lemond az előnyről, melyet a zsidó szövány fenállása neki nyújtott. Ezen, az egész római birodalomban szétszórt zsidó gyülekezetek már a multban, de még akkor is oly missziói tevékenységet fejtettek ki, a melyet fel nem használni megbocsáthatatlan balgaság lett volna. Még is valami nagy dolog volt, hogy Perziától Hispániáig majdnem minden valamire való városban a törvény és a próféták előolvasására és magyarázatára meg volt a különös helyiség, és hogy a keresztény misszió megindulása előtt ezer meg ezer nem zsidó hallgatta a zsidó prédikációt és hajolt az egy élő Istenben, a teremtésben és kijelentésben való zsidó hitre valamint a zsidó erkölcsre. Épen a pogány misszionárius számára kínálkozott a zsinagóga átvezető hidul a pogány népesség vallásilag fogékony részéhez. Magában a zsinagógában oly hallgatóságra akadt Pál, mely a született zsidók és tulajdoképeni prozeliták mellett oly pogányokból is állott, a kik bár nem tartoztak forma szerint s teljesen a zsidógyülekezet kebelébe, mégis a zsidó zsinagóga nevelő hatása alatt állottak; ama istenfélők, a kiktől oly gyakran történik említés Pál prédikációjának első hallgatói között.²⁵⁾ Hol remélhetett tehát inkább a pogány misszionárius találkozást üdvoszomjas pogányokkal, mint a zsinagógában. Az utcák szegleteire és a piacra is kiállhatott volna beszédbe ereszkedve az arra haladó pogányokkal. Analogiában nem lett volna hiány akkortájt. Nem csak a szemfényvesztők és jövendőmondók, hanem a filozófusok is így működtek ügyük érdekében. Nem is hiányzik ez az eljárás Pál történetéből. Lystrában ugy látszik piaczon prédikált a népnek. Athenben kezdettől fogva nem csak szombaton prédikált a zsinagógában, hanem napról-napra megkísérlette azt is, hogy a piacon az emberekkel szóba ereszkedjék. De mind a kétszer tapasztalnia is kellett, milyen veszedelmes dolog ez. Lystrában feltámadt a babonás nép, melyet csak nagy nehezen lehetett lecsendesíteni; Athenben frivol szándéku pör támadt az ősi tiszteletre méltó areopágus előtt egy blazirt, akadémiailag képzett Ur és a Jézusról, a feltámadásról szóló evangélium zsidó hirdetője között. Nem is lehetett Pál működésének valami jelentős eredménye. Ha mindezek után különösen csüggedt hangulatban jött Korinthusba és szigorubban szorítkozott a zsinagógában való prédikálásra és az evangélium magvára,²⁶⁾ mint valaha, ugy ez csak az Athenben tett tapasztalatok következményének tekinthető. Épen a tapasztalat tanítá meg az apostolt arra, hogy az elő nem készített pogányokhoz directe forduló misszió kevés sikert ígér, — és szilárdítá meg azon módszerét, mely amugy is leginkább felelt meg benső meggyőződésének.

²⁵⁾ Csel. XIII. 16, 26, 43, 50; XIV. 1; XVI. 14; XVII. 4, 17; XVIII. 4, 7. v. ö. X. 2, 22. vel.

²⁶⁾ I. Kor. II. 1—5; Csel. XVIII. 1—8.

A zsinagógában kínálkozó hid Izrael és a pogányok között nem csak járatos volt, hanem sokszor meglehetősen erősnek és biztosnak is mutatkozott a keresztény misszionárius számára. Efezusban és Korinthusban hónapok multak el, míg Pál kényszerítve érezte magát reá, hogy ezt elhagyja és végleg a pogányokhoz pártoljon át; és mindenütt sikerült neki néhány zsidót, — a zsidó gyülekezetnek némelykor kiváló tagjait és bizonyára mindig legjobb elemeit — magával vinni. A fiatal keresztény gyülekezetnek azután ezek voltak a magva ama istenfélő görögökkel együtt, kik a zsinagógában először a zsidó, majd a keresztény prédikációt hallgatták. És épen ez volt a nagy nyereség. A tulajdonképpen pogány keresztény gyülekezet zsidó magva biztosítéka volt a jó szokásnak, fegyelemnek és erkölcsnek. A mily erősen tartott ki Pál a mellett, hogy az ember nem a törvény betartása által igazul meg s üdvözülni, és a mily erélyesen küzdött gyülekezeteinek a mózesi törvénytől való elvi függetlenségeért: ép oly mélyen meg volt győződve arról, hogy a pogányságban felnövekedteknek erkölcsi nézetei és szokásai a kereszténységgel összeférhetlenek és hogy a pogány keresztényeknek úgy a hitet, mint az egyéni és társadalmi élet új erkölcsi rendjének alapvonásait a zsidósággal felnevekedett misszionáriusaiktól és gyülekezeti társaiktól kell elsajátítaniok.

Pál missziói szabályainak másodikul azt óhajtanám feltüntetni, hogy mindenkor a világ forgalomnak középpontjait kereste fel és teljes erejével azon volt, hogy ezen aránylag kevés helyen gyülekezeteket alapítson, melyek rövid idő multán nem csak önmaguk fentartására, hanem a keresztény hitnek környékükben való terjesztésére is képesek voltak. Ezen szabály annyiban érintkezik többször az első sorban festettel, a mennyiben a zsidóbevándorlás is tulajdonképpen ugyanezen pontokat kereste fel. A nagy és nagyforgalmu városokban, mint Antióchiában és Efezusban, Thessalonikában és Korinthusban, végül Alexandriában és Rómában a népességnek igen érezhető részét a zsidóság tette. De ettől eltekintve is a nagy városokat választotta Pál mindenekelőtt missziói állomásokul. A midőn II. missziói útja alkalmával Kis-Ázsia belsejét járta be, úgy látszik, a nyugati tengerpart városaiba: Efezusba és Smyrnába igyekezett előnyomulni, „de megtiltata a Szent Lélektől“. A mikor erre Bythinia felé vette útját, úgy látszik, Nikodemiára és Bizancra gondolt, melyek már akkor is híres városok voltak és a melyeket később egy Diokletian és egy Konstantin világbirodalmuk székhelyéül választottak. »De az Isten lelke« ismét „nem bocsátá oda“. Európai földet érve nem Neapolisban, hanem Philippiben, Macedónia azon részének első városában, nem Apolloniában és Amphipolisban, hanem a nagyobb kereskedelmi városban, Thessalonikában rendezkedett be hosszabb tartózkodásra. Korinthusban, a görög provinciának politikai fővárosában és legnevezetesebb kereskedelmi városában másfél évig dolgozott. Ezen idő alatt aligha hagyta el Korinthust; így 18 hónapon át tartózkodott ott Lukács szerint.

És mégis azt látjuk, hogy a legközelebbi utókorban Kenchreában, a korinthusi kikötővárosban és a provinciának még egyéb helyein keresztény gyülekezetek állottak fent.²⁷⁾ Ugyanigy és hasonló sikerrel járt el Efezusban, a hová ezután ment. Ha azon naptól fogva számítunk, a melyen először kötött ki Aquillával és Priscillával Efezusnál, úgy 3 évi időköz az, a melyet az efezusi gyülekezet megalapításának szentelt.²⁸⁾ Már ezen időben is egy egész sor gyülekezet alakult „Ázsia“ provinciában,²⁹⁾ a nélkül, hogy Pál körüljárt volna. Ez nem csak a cselekedetek leírásából tűnik ki, hanem a levelekből is, melyeket az apostol néhány évvel későbbben Rómából ezen vidékre küldött. A kolosszei, hierapoliszi és laodiceai gyülekezet, valamint az ázsiai gyülekezetek nagyobb része, melyhez az u. n.: efezusi levél intézve van nagyban és egészben sohasem ismerték Pált, noha egyes ott lakó keresztények találkoztak volt vele azelőtt. Pál itt is megelégedett azzal, hogy és egy domináló fekvésű ponton helyi gyülekezetet alapított és első fejlődésében figyelemmel kísérte; de ebből csakhamar bizonyos nemű tartományi egyház keletkezett.

Már Efezusból való utrakelése előtt messze járta tul tekintete eddigi működésének határait, és ismét csak egy középpont, sőt az akkori kulturvilágnak a középpontja volt, a hová igyekezett. Mindenekelőtt Macedonia és Görögország gyülekezeteit akarta meglátogatni, majd Jeruzsalembe menni; azután — úgy mond — „Rómát is meg kell nékem látnom“.³⁰⁾ És a mikor néhány hónappal utóbb utjában Görögország felé Macedoniában megállapodott, a korinthusi gyülekezettel való szerföltött izgalmas tárgyalásai közepette sem tévesztette szem elől ezt a távoli célt. Hogy tovább vihete-e az evangéliumot nyugat felé, az attól függ, megerősödik-e a korinthusiak hite, azaz visszaállítható-e náluk az egyházi rend. Azonban a gond görögországi művének fenmaradása miatt már alig bántotta, amidőn több havi korinthusi tartózkodása folyamán a rómaiakhoz szóló levelét megírta. Mig egyfelől jelzi évek óta tervezett és közellelvő megérkezését Rómában addig másfelől feltűnő szerény kifejezésekben szól tervben levő ottani

²⁷⁾ Rom. XVI. 1; (Csel. XVIII. 18; II. Kor. 1. 1; IX. 2. Az utóbbi helyeknél minden esetre meggondolandó, hogy Athén is, hol maga Pál nem minden eredmény nélkül prédikált (Csel. XVII. 34.) Achajához tartozott. Nem volt korinthusi születésű ama Stefana sem, ki az I. Korinth. levél idejében másokkal együtt részt vett a Pál és a korinthusiak közötti érintkezésben, hanem kétségtelenül Athénben térítettett és kereszteltetett meg Páltól, miután családjával együtt „Akhája első zsengeje“ név alatt szerepel (I. Kor. XVI. 15.) Mivel azonban azóta szintén Korinthusban tartózkodott és a korinthusiaknak Pálhoz küldött követeivel röviddel előbb Korinthusba jött (I. Kor. XVI. 17.) még is felemlíti Pál I. Kor. I. 16. vsében, de annyira utólag, hogy észrevehető, hogy tulajdonkép nem kellett volna őt Pálnak megneveznie ezen, kizárólag a korinthusi gyülekezethez intézett levelében.

²⁸⁾ Csel. XVIII. 19; XIX. 1, 8, 10, 22; XX. 18, 31.

²⁹⁾ I. Kor. XVI. 19; Csel. XIX. 10; Kol. 1. 4, 7 s köv.; II. 1. 4, 13; Ef. I. 15; III. 2;

³⁰⁾ Csel. XIX., 21; II. Kor. X. 15 s köv. Róm. I. 8—16; XV. 22—32; Róm. XV. 20; II. Kor. X. 15. (I. Kor. III. 10.)

missziói prédiklásáról. Mint misszionárius szeretne Rómában is valamelyes sikert elérni; ezzel nincs az mondva, mintha a különben oly tetterre kész misszionárius, — a ki akáiknél is nagyobb körben működött, — nem merne prédikációjával Rómának nehéz és veszedelmes területén fellépni. Hosszabb letelepedésre Rómában nem gondolt s elvei alapján nem is gondolhatott, mert ott ugy a saját, mint az egész kereszténység örömeire már volt egy folyton növekvő gyülekezet. Hisz Pál abban látta különös feladatát, hogy mindenütt alapvető munkát végezzen, nem pedig egy más vetette alapon építsen tovább. Így Róma reá nézve csak átmeneti pont lehetett és csak eladdig követett módszerének felelt meg, ha a római gyülekezetre és egyéb misszionáriusokra bizta az evangéliumnak Róma környékén és Itáliában való terjesztését és hogy ennek ellenében a maga részéről azt az óhaját fejezte ki, hogy Spanyolországban prédikáljon.

(Végo következik.)

Hazai missziói hírek.

— **Schwartz Frigyes Keresztélynek**, a tandsauri királypapnak életrajzát, melyet a „Külmisszió“ mult számában bold. Szily Lenárd kezdett. térszúke s a rendelkezésemre álló anyagi eszközök korlátolt-sága miatt csak a jövő számban fejezhetem be. Kérem a lap barátait, tegyék lehetővé a csekély előfizetési díj beküldése által ugy a „Külmisszió“ további fenmaradását mint ezáltal amaz említett életrajz befejezésének leközlését.

— **A brémai missziói értekezlet felhívása.** Az európai száraz, földhöz tartozó országok evangélikus misszió egyesületei, tehát Svajc-Németalföld, Franciaország, Skandinávia és Németország evangélikus misszió egyesületeinek követei, május hó 13-tól 17-ig az u. n. X. kontinentalis missziói értekezletre gyűltek össze Brémában. Ezen értekezlet, mely az összeshívő alapon álló protestáns misszió egyesületeket közösen érdeklő külső ügyek megbeszélésére alakult, az idén egy közös felhívásban fordult az evangélikus kereszténységhez, amelyben egyrészt azon szorult helyzetre utal, melybe az evangélikus misszió a számos misszió területeken dühöngő éhínség, háború, halandóság stb. következtében jutott, másrészt pedig reámutat az evang. misszió legfőbb feladataira s felszólítja a híveket, hogy pártolják az ezen feladatok megvalósítása érdekében kifejtendő nemes fáradozásában. Ezen felhívást az összes egyesületek elnökei s igazgatói aláírták, ami felett minden hívő lélek szívből örül, mert bár a tanban nagy különbségek vannak az egyes egyházak között, mindegyik egyház missziója a Krisztust s az ő Evangéliumát hirdeti a pogányoknak s mivel az igazság előbb utóbb mindenütt utat tör magának, bizonyos hogy idővel a különféle protestáns pogány-keresztények is felismerik azt ami tévely s azt lerázva egyesülnek majd az ágostai hitvallás körül. Természetes tehát hogy a lutheránus misszió egyesületek képviselői s így a Lipcsei Misszió igazgatója is aláírta a felhívást, mit aztán Szabó Aladár a „Prot.

E. és I. Lap⁴. 32. számában így kommentál: „És lélekemelő látni, hogy a különböző evangéliumi egyházak képviselői, hogy tudnak egyek lenni a Krisztusban. Itt e helyen különösen azt emeljük ki, hogy a fenséges szép összhang létrehozására közreműködött a lipcsei misszió egyesület is, a melyet sokan Magyarországon eszközül szeretnének felhasználni a lutheránus elzárkózottság erősítésére. Es dr. Schwartznak a lipcsei misszióegyesület igazgatójának neve ott áll az említett bizottság által kibocsátott felhívás alatt, szép békeességben a herrnhuti misszió igazgatójának Buchnernek neve mellett“. Szabó ur ezen szeretetteljes megjegyzését csak úgy magyarázhatjuk meg magunknak, hogy a Lipcsei Misszió igazgatójának eljárásával mintegy igazolni akarja azokat, kik hazai ágost. hitv. evang. egyházunkból a Prot. Irod. Társaságot, nagygeresdi egyességet, evangéliumi belmissziói egyesületet, a Szabó ur által vezetett alianc-mozgalmat, esetleg egy ilyen jellegű külmiszsiót szóval minden olyasmit pártolnak, ami az unió utját egyengeti. De nagyon téved. Az olyan külső ügyek megbeszélésére s közös külső veszélyek elhárítására mi is szóba állunk más prot. egyházak képviselőivel; de ha amaz értekezleten valamely tankérdést vagy az unió eszméjét hoznák szóba, a Lipcsei Misszió képviselői ép oly határozottan tiltakoznának ellene, mint mi teszük. S ezt nem a mindig oly mély „szeretettel“ hangoztatott „lutheránus elzárkózottság,“ hanem az igazság szeretete s az egyházas jellemesség okozza.

— **Nyugtázás.** A *Lipcsei Misszióra* f. évi november 1-től december 31-ig a következő adományok érkeztek hozzám és pedig a) *Általános missziói célokra:* Mezey Emilia Sopron 2 K., Kailing Hugo lelk. Ruszkin 1 K. 50 fil. Lesch Julia Kassa 4 K., Lenhardt Károly esp. felügy. Modor 2 K., Hafenscher Károly lelk. Sárvár 1 K., Mosberger Simon Lajos-Komárom 80 fil., Tolna Bikács gyűl. Reich Sándor lelk. által 4 K., összesen 15 K. 30 fil. b) *Devanukracham részére:* Mezey Emilia Sopron 2 K., Lesch Julia, Kassa 2 K., Löw Fülöp, lelk. Locsmánd az Év. Glocken gyűjtéséből 4 K. 78 fil., összesen 8 K. 78 fil. Befolyt tehát nálam az 1901. év folyamán általános missziói célokra 185 K. 03 fil., Devanukracham részére 64 K. 78 fil. az indiai éhezők részére 3 K., összesen tehát 252 K. 81 fil. Ebből elküldtem Lipcsébe az első évnegyed végén 53 K. 02 fil., a második évnegyed végén 76 K. 01 fil., a harmadik évnegyed végén 79 K. 70 fil. s a negyedik évnegyed végén 39 K. 30 fil. összesen 248 K. 03 fil. Visszamaradt tehát 4 K. 78 fil. Devanukracham részére mit az 1902. évi bevételekhez viszek át. Hála és köszönet az összes adakozóknak kegyes adományaikért. Kérem emlékezzenek meg az új esztendőben is szeretettel a Lipcsei Misszióról.

Külföldi missziói hírek.

A bázeli missziói egyesület nemrég tartotta évi közgyűlését. Az előterjesztett jelentésből kiemeljük, hogy az egyesület 1900 végén Kamerunban, az Aranyparton, Keletindiában és Kinában lévő missziói állomásain 51,584 pogánykeresztényt gondozott s a múlt év folyamán összesen 1934 pogányt keresztelt meg. Ez sokkal kisebb eredmény, mint a minőt az előző években ért el a társaság s a kínai zavarokban leli magyarázatát, hol a munka tavaly csaknem egészen szünetelt. Annál öröndetesebb haladást mutat a misszió Kamerunban

hol ismét több mint 500 pogányt kereszteltek s az előkészület alatt állók száma még nagyobb. A missziói egyesület bevételei a múlt évben tetemesen megnövekedtek s meghaladták a *másfél millió koronát*. Csak-hogy a kiadások is nagyon megsaporodtak, úgy hogy a számadás egy kis hiánnyal zárul. A múlt évi hiányt a lefolyt rendkívüli szeretet-adományok csaknem teljesen fedezték.

A rajnai misszióegyesület, melynek székhelye Barmenban van legutóbb igen szép eredményekről számolt be. *Német-Délnyugatafrikában*, melyet egész terjedelmében behálózott misszióállomásokkal, tavaly 740 pogányt kereszteltek s ezeken kívül jelenleg 1623 pogány készül elő a keresztségre. Különösen a Lang hittérő vezetése alatt álló Otjihaëna nevű állomáson fordult elő igen sok keresztelés, úgy hogy ott a lélekszám egy év alatt 127-ről 389-re emelkedett. Mindenfelé új filiák keletkeznek, úgy hogy tavaly ismét három ifju hittérítőt kellett Német-Délafrókába küldeni; csak-hogy ezalatt több veterán missziómunkás meghalt, úgy hogy az érkezőket mégsem használhatták fel új állomások gondozására. Ép ilyen szép eredményt ért el a rajnai misszió *Holland-Indiában*. Igy Szumatra szigetén 1433 pogányt és mohamedánust keresztelt meg. Sehol a világon nem működik a mohamedán misszió oly nagy eredménnyel mint itt, hol hat állomás az Izlam kellő közepén fekszik s mindegyik szép fejlődésnek örvend. Niasz szigetén is nagy áldás kíséri a hittérítők munkáját. Igy Momeyer atya jelentése szerint a még csak tavaly nyitott szogae-adui állomáson 100 pogány hallgató tölti meg a templomot. Kár, hogy a társaság nem felelhet meg a pogányok kérésének s nem küldhet mindenüvé tanítót, mivel nem rendelkezik elég munkás felett. Azonkívül anyagi helyzete is igen válságos, mivel tavaly 176,184 korona hiánnyal zárta le számadását. Ezen hiányt nem az okozta, mintha a bevételek megapadtak volna, hanem a megnövekedett munkával járó nagyobb kiadások és befektetések idézték elő. Adja Isten, hogy ezen misszió barátai, a nagy aratás meghálálása végett fokozott áldozatkészségökkel mielőbb megszüntessék a hiányt.

A Goszner féle misszió, melyet az evangélikus hitre tért róm. kath. lelkész *Goszner* János, ki áttérése után haláláig a berlini Bethlehemtemplomban mint evangélikus lelkész működött, 1845-ben alapított s mely misszió az Északindianában lakó *Kolsz* nép között működik, a múlt évben is igen szép eredményt el. A kereszttek száma ezekre ment, a mennyiben 2783 pogányt s 1742 keresztény szülőktől származó gyermeket, tehát összesen 4525 lelket kereszteltek. S még nagyobb a keresztség után vágyók száma, mert az év végén 17,087 pogány katechumenus részesült a keresztelést megelőző oktatásban. A Goszner-féle (vagy amint székhelye után nevezik a: Berlini II.) misszió 46,571 pogánykeresztény hivat számlál, kiket 38 európai hittérítő gondoz, kiknek 23 benszülött lelkész, 11 kandidátus, 266 katecheta, 2 benszülött orvos, 7 pandits, 20 tanítójelölt, 45 állomási tanító, 165 falusi tanító, 6 óvónő, 35 bibliás asszony és 11 kolporteur, összesen tehát 629 személy segítkezik a nehéz munkában. Ezekhez járul még 95 díjtalan preszbyter. Az év folyamán 3 új főállomás szerveztetett, úgy hogy számuk 18-ra emelkedett. A legutóbb kiküldött misszionáriusok között egy orvos is volt, dr. Uffmann, ki a Goszner-féle misszió által Puruliában bélpoklosok részére emelt nagy menházban lesz alkalmazva. Ezen nagy kiterjedésű, szépen fejlődő misszió fentartása a legnagyobb takarékoság mellett évi 290,000 koronát igényel. Sajnos, hogy a társaság körülbelül 50,000 korona deficittel küzd,

Japán. A legújabb japán misszióstatisztika szerint Japánban 1899. végével 786 hittérítő és hittérítőnő működött 1353 állomáson. A szervezett gyülekezetek száma 885, a keresztényeké 120,963 volt; a 228 iskolába 16 562 tanuló járt, a felszentelt japán lelkészek és áldozárok száma 378, a másféle benszülött munkásoké 1327; az utolsó évben 9397 pogányt kereszteltek s 19 theologiai intézetben 173 deák tanult. Ezen számok következően oszlanak meg: a különféle *evangelikus missziók* 238 férfi és 260 női hittérítőt alkalmaztak s 152 fő s 887 mellékállomáson 444 szervezett (köztük 83 anyagi tekintetben független) gyülekezetet, 41,808 (köztük 4431 1899-ben keresztelt), gyülekezeti tagot, 18 fiu-internátust (2260 növendékkel), 43 leányinternátust (3240 növendékkel), 6733 növendék által látogatott 83 mindennapi iskolát, 908 vasárnapi iskolát 35611 tanulóval, 16 theologiai iskolát, melyet 113 diák látogatott, 319 felszentelt japán lelkészt, 518 másféle benszülött segédet, 4 bibliás asszonyokat képző intézetet, 329 bibliás asszonyt, 5 kórházat, 9 ingyenes patikát birt s a benszülött japán keresztényektől az év folyamán 198,840 márka bevétele volt. — A *görög katolikus misszió*nak 3 hittérítője volt, kik mindnyájan Tókióban laktak; 230 külállomással, 170 szervezett gyülekezettel s 25,231 gyülekezeti taggal birt, kik közül 89 azon évben kereszteltetett meg: iskoláinak száma 168, theologiai intézete 10 növendéket számlál, 27 japán áldozár s 156 más japán kisegítő állomáson hittérítője van, kik mellett 114 európai apáca, 30 japán lelkész, 285 japán szerzetes s 41 japán apáca, 83 állomáson s 251 szervezett gyülekezetben működik. Két szemináriumában 50 növendéke van, 2 felsőbb tanintézetét 313 diák látogatja, 3 női internátusában 259 növendék lakik, 37 népiskolájába 2869 tanuló jár; van 17 árvaháza, 22 ipariskolája s 53,924 gyülekezeti tagja, kik közül 4877-et 1899-ben kereszteltek.

A hermannsburgi misszió főpénztára tavalyról 407,240 márka bevételt és 360,955 márka kiadást tüntet fel. A mellékpénztárak bevétele és kiadása 45,271 márka. A főpénztár 46285 márkás feleslege azonban csak látszólagos s onnan ered, hogy a múlt év augusztus hava óta a háboru miatt nem lehet Transzvalba pénzt küldeni. Újabbban a pretoriai konzul közvetítésével akarnak 4000 koronát Zuluországba küldeni. A háboru befejezte után a délafrikai állomások bizonyára nagy igényeket fognak majd a missziói pénztárral szemben támasztani.

Ausztriában is tudatára ébredt az ottani maroknyi evangélikusság annak, hogy a hittérítés ügyét tehetség szerint előmozdítani, minden keresztény egyház hitbéli kötelessége. Az osztrák ágost. hitv. egyház Bécsben ülésező VII-ik egyetemes zsinata ugyanis október 26-iki ülésében *Bünker* esperes indítványára kimondta, hogy mindegyik gyülekezet tehetsége szerint pártolja a misszióügyet. Az osztrák egyház még inkább diasporális természetű mint a miénk s szintén a hivesek áldozatkészsége által tarthatja csak fen önmagát, de azért Krisztus missziói parancsának teljesítésére is szívesen juttat filléreiből. Tanulhatnánk tőle. Mikor fog a mi egyetemes gyűlésünk ezirányu határozatot hozni?

I r o d a l o m.

A Lipcsei Misszió kiadásában ujabban a következő művek jelentek meg, melyek megrendelését (Verlag der Evang. luth. Mission, Leipzig, Hohestrasse 7 cimen) melegen ajánlom:

— **Zweiundachzigster Jahresbericht der Evangelisch-Lutherischen Mission zu Leipzig.** A Lipcsei Misszió mult évi működéséről kiadott ezen 110 lapra terjedő évi jelentés *ingyen* kapható az egyesület kiadóhivatalában. Aki kézhez veszi, nem teszi le, míg át nem olvasta: oly érdekesen van összeállítva. Első felében *Schwartz* igazgató évi jelentését, dr. *Walther* rostocki egyetemi tanárnak a kiküldött új misszionáriusokhoz intézett szent beszédét, a közgyűlés jegyzőkönyvét, az egyesület alapszabályait s a mult (1900) évre vonatkozó statisztikai táblázatokat tartalmazza. A második rész tartalma következő: 1. Vertrag zwischen dem collegium der Ev. luth. Mission zu Leipzig und dem Missionsvorstande der Schwedischen Kirche. 2. Gesamtbericht über das Jahr 1900. Von Propst Pamperrien. (Ezen cikk az indiai misszió kimerítő évi történetét tartalmazza.) 3. Etwas vom Siwaismus. Von Miss. Ellwein. 4. Bericht über die Station Pudukotei im Jahre 1900. Von Miss. R. Heimer. 5. Vavoo und unsere Arbeit an den Küstenwakamba. Von Miss. H. Pftzinger. 6. Bericht über die Kostschule zu Ikutha. Von Miss. G. Kanig. 7. Römische und lutherische Missionspraxis am Kilimandscharo. Von Miss. Faszmann. Végül függetlenül közölve van a pénztári kimutatás, melyből megtudjuk, hogy mily öszszeggel járultak az egyes országok lutheránus egyházai ezen egyetemes jellegű misszióknak fentartásához. Aki télen missziói órákat tart gyülekezetében vagy behatóan meg akar ismerkedni a Lipcsei Misszió jelenlegi helyzetével, az ne mulassza el ezen füzet megszerzését. Sokat tanulhat belőle.

— **Vorträge auf dem Lausigker Missionslehrcursus.**

1. *Die Mission und die Hebung der niedrigen Volksschichten.* Von Missionsdirektor von *Schwartz*. Ára 24 fillér.

2. *Aufgabe und Ziel des Missionsseminars.* Von Pastor *Hofstätter*. Ára 24 fillér.

3. *Geburt, Heirat und Tod bei den Wakamba.* Von Missions senior *J. Hoffmann*. Ára 24 fillér.

4. *Tamulische Studenten der Theologie.* Von Missionar *Gehring*. Ára 24 fillér.

A Lipcsei Misszió vezetősége, hogy módot nyújtson a lelkészeknek, tanítóknak s másoknak arra, hogy a missziói problémákkal, teoriával s történettel megismerkedjenek, a mult nyáron a Lipcse melletti Lausigk városkában *missziói tanfolyamot* rendezett, melyen számosan vettek részt; hogy azonban az ott tartott előadásokból azok is tanulhassanak, kik a tanfolyamon részt nem vehettek, az egyesület könyvkiadóhivatalában a felsorolt négy értekezés külön olcsó füzetekben is megjelent. Az *első* előadás az indiai pária-mozgalommal foglalkozik, kik most ezrenként térnek át a keresztény hitre, a mi nem kis nehézséget okoz a misszió-társulatoknak; a *második* a missziói szemináriumok nemes feladatát ismerteti élénk vonásokkal; a *harmadik* a wakambanégek családi életének főbb jeleneteit ecseteli; végül a *negyedik* a tamul benszülött lelkészek kiképeztetéséről szól s különös érdekes-

sége, hogy egy ilyen a páriák közül származó benszülött lelkésznek egyik ünnepi prédikációját tartalmazza német fordításban, annak megítélése végett, hogy mennyire emeli a keresztény vallás a legalacsonyabb halandó is, ha azt igazán áthatja. Melegen ajánlom ezen tanulságos négy füzet beszerzését a kártársaknak.

— **Madschame** *Die erste Station der Leipziger Ev. luth. Mission in Deutsch Ostafrika.* Von Pastor A. Hofstätter. Ára 12 fillér. Ezen 8 képpel illusztrált, 41 lapra terjedő mű, mely a „Lichtstrahlen im dunkeln Erdtheile“ című sorozat 4. száma, már *harmadik* kiadásban jelent meg. Az új kiadást a legújabb adatok felhasználásával rendezték sajtó alá, úgy hogy az ezen misszióállomás alapításának, fejlődésének s jelen állapotának hű képét adja. A Luther társaság megtanúlhatná rajta, hogyan lehet olcsó áron jó és szép füzeteket nyújtani a gyülekezeteknek.

— **Einige Bilder aus der Frauenmissionsarbeit in Madura.** Von Hildegard Prozell. 25 lap, 9 képpel; ára 12 fillér. „Indische Lotosblumen“ címen a misszió kiadóhivatala új füzet sorozatot nyitott, mely a női missziói tevékenység ismertetését célozza s mely sorozatból ez a 2-ik füzet. Prozell nővér ezen füzetben a madurai tamul nőkön kifejtett térítési munkásságát ismerteti s rá mutat ezen nők gondolkodás módjára, babonájára s a missziói eszmék iránti fogékonyságára. Sorai-ból egyaránt meggyőződhetünk úgy a női misszió szükségességéről, mint arról, hogy munkásságuk biztosan meghozza majd gyümölcsét.

— **Sechster Bericht für die Frauen-Hilfs-Vereine der evang. luth. Mission zu Leipzig.** Von Missionsdirektor von Schwartz. 1 képpel; ára 36 fillér. Az egyesület által néhány év előtt megkezdett női misszió oly szép fejlődésnek indult, hogy most már 5 nővér működik a tamul nők között Indiában. Ezek tevékenységének ismertetése saját jelentéseik alapján, képezi a füzet érdekes főtartalmát, mihez kiegészítésül a hazai nők áldozatkészségének leírása csatlakozik, kik 14087 márkát áldoztak a múlt évben a női misszió fentartására. Az év folyamán Madraszban szép ház épült két nővér részére, melyet képből is bemutat a jelentés, míg ezidén Kodaikanalban üdülőhelyet építenek a nővéreknek, hol szünidejüket 7000 láb magasságban tölthetik majd a tenger színe felett, kipihenvén az indiai hőség okozta fáradalmukat. Mikor veszik ki a mi nőink is részüket a missziói munkából? Jó volna, ha sokan olvasnák ezen, valamint a fentebbi füzetet!

— **Aneikádu, eine Missionsstation des Landbezirkes Padtukotei.** Von Joh. Hänsch. II. kiadás; ára 6 fillér. Ezen kis füzet az aneikadui gyülekezet alapítását írja le, egy kegyes pogánykeresztény feljegyzései alapján, valamint azt, hogyan ment át ezen gyülekezet is a régi dán hallei misszió megszűntekor az angol hitterjesztő társulat tulajdonába (1844) s hogyan jött utóbb ismét vissza édes anyja, a trankebári lutheránus misszió birtokába. Szépen mutatja ezen kis gyülekezet története is, mily gondosan örökődik az Ur mindenfelé igaz egyháza, a lutheránus egyház felett, hogy el ne vesszen, hanem éljen.

— **Die kleine Missionsglocke.** Misszióink az „Evang. Luth. Missionsblatt“ mellett, mely havonként kétszer jelenik meg s egy évre csak 1 kor. 48 fillérbe kerül, két év óta a fenti címen *missziói gyermeklapot* is ad ki, hogy már a kicsinyek szívében is felkeltse a vágyat Isten országának terjesztése iránt. A képekkel díszített lapocskák havonként jelenik meg a gyermek-knek megfelelő kedves tartalommal s egy szám-ára csak 1 Pfennig. A lapocskának már 81,000 előfizetője van s kivá-

natos volna, ha a vasárnapi iskolák s gyermekistentiszteletek vezetői nálunk is tömegesen terjesztének a németnyelvű gyermekek között. Hisz ezen lapocska jövedelme is a misszió javára fordítatik.

H. G. Wallmann, Leipzig kiadásában megjelent:

Jahrbuch der Sächsischen Missionskonferenz für das Jahr 1901. A Kilimandsaro vidékének térképével. A szászországi missziókonferencia, melynek jelenleg 1452 tagja van, avégett alakult, hogy a szászországi missziói főegylettel karöltve, közreműködjék a szászországi luth. egyház missziói munkásságának fejlesztésén. Ezt azáltal igyekeznek elérni, hogy évenként egy nagy *közgyűlést* tart, melyeken a missziót érdeklő fontos kérdéseket és ügyeket nyilvánosan tárgyalják s *missziói iratok* kiadásával s terjesztésével igyekeznek a misszió iránti érdeklődést felkelteni s fokozni. Irodalmi kiadványai között mindig esemény számba megy az *Évkönyv*, melynek legújabb száma fekszik előttünk. Tartalma a következő: Hitből, hitben! Rom. 1, 17. Irta *Kaiser* radebergi szuperintendens. — A misszió célja vagy a János jelenéseiben rejlő missziói eszmék. (II. rész.) Irta dr. *Kleinpaul* brockwitzi lelkész. — Az 1900. év krónikája, *Paul* lorenzkirchi lelkésztől. — Pogány polemika a kereszténység ellen, az egyház első századaiban. Irta lic. dr. *Kunze* János, lipcsei tanár. — Misszió és iskola Délindiában. Irta *Gehring* A. hittérítő. — Az ev. luth. wakamba misszió. *Kanig*, ikuthai hittérítőtől. — Missziói állomásunk északi Pareban. (A térképhez). Irta *Faszmann* hittérítő. — Észrevételek a térképhez. Irta *Seltmann* K. H., lichtenbergi lelkész. — Kina. *Tiebe-Wiegand* limbachi lelkésztől. — A misszió a szent Miatyánk tükrében. Irta dr. *Göttsching* grünhainicheni lelkész. — Izrael. Irta *Schmeiszer* E. krakkói lelkész. — A német misszió konferenciák táblázatos átnézete, 1900 november havában. *Döhler* grosztorkevitzi lelkésztől. — A német evang. misszió jelenségi állásának átnézete. Ugyanattól. — Az 1900. évi missziói irodalom: a) Pogánymisszió, Irta *Paul* lorenzkirchi lelkész; b) Zsidómisszió. Irta *Anacker* lipcsei lelkész s missziói titkár. — Közlemények. Főbb missziói címek. — Pénztári jelentés 1899 ről. — A szász missziói konferencia tagjainak névsora. — Ime a missziói ismeretnek mily tárháza vagy kincsés bányája egy könyvben. Bárcsak nálunk is sokan buvárkodnánk benne, hogy ezen könyv áttanulmányozása is előmozdítaná köztünk a missziói ismeretet s fejlesztené a szent ügy iránti szeretetet sokak szívében.

Kérem a Nagyt. Kartárs Urakat, fizessenek elő a „Külmisszió“-ra s terjeszték a „Missziói füzetek“-et. A missziói irodalom csak általános felkarolás mellett indulhat fejlődésnek!
